KEŞKE (ŞAYET/EĞER) KELİMESİNİ KULLANMANIN HÜKMÜ

[Türkçe]

حكم استعمال كلمة (لو)

[باللغة التركية]

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye

لشيخ الإسلام ابن تيمية

Terceme eden : Muhammed Şahin

ترجمة: محمد بن مسلم شاهين

Tetkik eden: Ümmü Nebil

مراجعة: أم نبيل

Rabva Semti İslâmî Dâvet Bürosu

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

1428 - 2007

Hamd, yalnızca Allah'adır. Salât ve selâm da Peygamberimiz Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'edir.

Bir kimse, bir adamı: "Şayet şöyle yapmış olsaydın, bundan hiçbir şey başına gelmezdi." demişti.Bunu işiten kimse de ona, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bu kelimeyi (lev/keşke/şayet kelimesini) kullanmayı yasakladığını ve sahibini küfre götüren bir kelime olduğunu, söylemişti.

Başka birisi de şöyle demişti: "Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-, Musa -aleyhisselâm- ile Hızır -aleyhisselâm- kıssasında şöyle demiştir:

((يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى لَوَدِدْنَا لَوْ كَانَ صَبَرَ حَتَّى يُقَصَّ عَلَيْنَا مِنْ أَمْرِهِمَا))

[متفق عليه]

"Allah Musa'ya merhamet etsin. Keşke (Musa) sabretseydi de Musa ve Hızır'ın kıssası bize (tam olarak) anlatılmış olsaydı."[1]

Başka birisi de şu hadisi delil göstermişti:

((اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ، وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ احْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَلاَ تَعْجَزْ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلاَ تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَرُ اللَّهِ وَمَا شَاءَ فَعَلَ، فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ)) [رواه مسلم]

“(Hayırlı amellerde, Allah'a taatte ve zorluklara sabır göstermekte) kuvvetli mü'min, zayıf mü'minden, Allah’a daha hayırlı ve daha sevimlidir. (Her ikisinin de mü'min olması sebebiyel) hepsinde hayır vardır.Yararına olan şeyde (Allah'a taattte) hırslı ol. Allah’tan yardım dile, (taat ve yardım istemekte) âciz olma (tenbellik gösterme)! Sana bir şey isâbet ederse, 'keşke şöyle şöyle yapsaydım da bu başıma gelmeseydi' deme. Fakat 'Allah’ın takdiridir. O ne dilerse, onu yapar' de. Çünkü 'keşke' şeytanın ameline yol açar (şeytan, kadere karşı gelmesi için onun kalbine vesvese verir)."[2]

Bu hadis, yukarıdaki hadisin hükmünü kaldırmış (neshetmiş) oluyor mu?

CEVAP:

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Müslim

Allah Teâlâ ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in söylemiş olduğu her şey haktır.

"Lev: Keşke/şayet " kelimesi iki şekilde kullanılır:

Birincisi: Geçmişte olana üzülmek ve takdir olunan şeye sabretmemektir. Allah Teâlâ ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yasakladığı işte budur.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

[يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَكُونُواْ ´ µ ¶ ¸ إِذَا ضَرَبُواْ فِي ٱلْأَرْضِ أَوْ كَانُواْ غُزًّى لَّوْ كَانُواْ عِندَنَا مَا مَاتُواْ وَمَا قُتِلُواْ لِيَجْعَلَ ٱللَّهُ ذَٰلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَٱللَّهُ يُحْيِۦ وَيُمِيتُ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٥٦﴾ Z [سورة آل عمران الآية: ١٥٦]

"Ey îmân edenler! Siz de, inkâr edenler ve (rızık aramak için) yeryüzünde yolculuğa çıkan (ve ölen) veya savaşan (ve öldürülen) kardeşleri hakkında: 'Şayet onlar (yolculuğa çıkmasalar veya savaşmasalar ve) yanımızda kalsalardı ölmezler ve de öldürülmezlerdi' diyenler gibi olmayın (onlara benzemeyin). Allah, bu sözü onların kalplerine bir hasret (ve hüzün) olarak yerleştirdi. (Yolcu veya savaşan da olsa, onun hakkında hayatı takdir edip) yaşatan ve (mukim de olsa eceli sona ereni) öldüren yalnızca Allah'tır.Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir." [3]

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yasakladığı şey, işte budur.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلاَ تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَرُ اللَّهِ وَمَا شَاءَ فَعَلَ، فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ)) [رواه مسلم]

“Sana (istemediğin) bir şey isâbet ederse, 'keşke şöyle şöyle yapsaydım da bu başıma gelmeseydi' deme. Fakat 'Allah’ın takdiridir. O ne dilerse, onu yapar' de. Çünkü 'keşke' şeytanın ameline yol açar (yani üzülmene ve sabırsızlık göstermene sebep olur. Bu da zarar verir, fayda vermez. Bilakis başına gelen şeyin senden şaşmayacağını,

[3] Âl-i İmrân Sûresi: 156

başına gelmeyen şeyin de sana asla isabet etmeyeceğini bilmen gerekir.)"[4]

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

? > = < ; : 9 8 7 6 4 3 2 1 0 / . [

[سورة التغابن الآية: ١١] Z @

"Allah'ın izni (kaza ve kaderi) olmadan (kimseye) hiçbir musibet isâbet etmez.Kim Allah'a îmân ederse, Allah onun kalbini hidâyete (emrine teslim olmaya ve kaderine rızâ göstermeye) iletir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir."[5]

Âlimler şöyle demişlerdir:

"Bu, kendisine isabet eden musibetin Allah Teâlâ katından olduğunu bilen ve ona rızâ gösterip teslim olan kimsedir."

İkincisi:

1. Örneğin Allah Teâlâ'nın:

Z ﴿٢٢﴾ عَمَّا يَصِفُونَ فَسُبْحَٰنَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلْعَرْشِ ¶ µ ´ لَوْ كَانَ فِيهِمَآ ءَالِهَةٌ [

[سورة الأنبياء الآية: ٢٢]

"Şayet göklerde ve yerde, Allah'tan başka (onları çekip çeviren) ilahlar olsaydı, onların düzeni kesinlikle bozulurdu. Arş'ın Rabbi olan Allah, onların (inkârcıların) nitelendirdikleri şeylerden münezzehtir."[6]

Buyurduğu gibi, "lev:keşke/şayet" kelimesi, faydalı bir ilmi açıklamak için söylenmiştir.

2. Örneğin Allah Teâlâ'nın:

[سورة القلم الآية: ٩] Z ﴿٩﴾ فَيُدْهِنُونَ © وَدُّواْ لَوْ [

"Onlar isteseler ki, sen (onların dînlerine) müsamahakâr davranasın, böylece onlar da sana müsamaha göstersinler."[7]

Buyurduğu gibi, "lev:keşke/şayet" kelimesi, iyiliği sevmek ve onu istemek için söylenmiştir.

Bunun misali, bir kimsenin şöyle demesidir:

---

4 Müslim

5 Teğâbun Sûresi: 11

6 Enbiyâ Sûresi: 22

7 Enbiyâ Sûresi: 22

"Falancanın sahip olduğunun bir benzeri bende olsaydı, ben de onun yaptığının bir benzerini yapardım."

Bu ve buna benzer şekilde "lev: keşke/şayet" kelimesini kullanmak, câizdir.

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu hadisi:

((يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى لَوَدِدْنَا لَوْ كَانَ صَبَرَ حَتَّى يُقَصَّ اللهُ عَلَيْنَا مِنْ خَبَرِهِمَا)) [متفق عليه]

"Allah Musa'ya merhamet etsin. Keşke sabretseydi de Allah Teâlâ Musa ile Hızır'ın haberini bize anlatmış olsaydı."[8]

Allah Teâlâ'nın şu sözü kabilindendir:

[وَدُّواْ لَوۡ © فَيُدۡهِنُونَ ﴿٩﴾ Z [سورة القلم الآية: ٩]

"Onlar isteseler ki, sen (onların dînlerine) müsamahakâr davranasın, böylece onlar da sana müsamaha göstersinler."[9]

Zirâ Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- Allah Teâlâ'nın, Musa ile Hızır -aleyhimesselâm-'ın haberini anlatmasını istemiştir.

Bu sebeple Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- sabrı sevdiğini açıklamak için bunu zikrederek ondaki faydaları bilmiştir. Yoksa Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den, takdir olunan şeye karşı sabırsızlık göstermek, üzülmek ve sabrı terketmek gibi bir durum hasıl olmamıştır.

Yine de en doğrusunu Allah Teâlâ bilir.[10]

---

8 Buhârî ve Müslim

9 Enbiyâ Sûresi: 22

10 Şeyhul-İslâm İbn-i Teymiyye, 'Mecmûu'l-Fetâvâ'l-Kubrâ', cilt: 9, sayfa: 1033